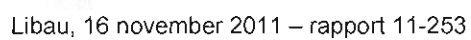

Een Archeologisch Bureauonderzoek

Administratieve gegevens

provincie:	Groningen
gemeente:	Grootegast
plaats:	Grootegast
toponiem:	Woldborg, hoek Kersenlaan en G.P. Beukemalaan
bevoegd gezag:	gemeente Grootegast
opdrachtgever:	Buro Vijn
uiterste coördinaten:	noordwest 214.192/580.865 noordoost 214.261/580.868 zuidoost 214.242/580.789 zuidwest 214.170/580.775
centrumcoördinaat:	214.213/580.825
kaartblad:	6H
onderzoeksmeldingnummer:	49353
beheer documentatie:	Libau, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, gemeente Grootegast en E-depot
uitvoerder:	Libau
auteur:	M. de Jong MA
autorisatie:	drs. J. Molema
rapport:	11-253
telefoon:	050-3126545
fax:	050-3123362
e-mail:	molema@libau.nl

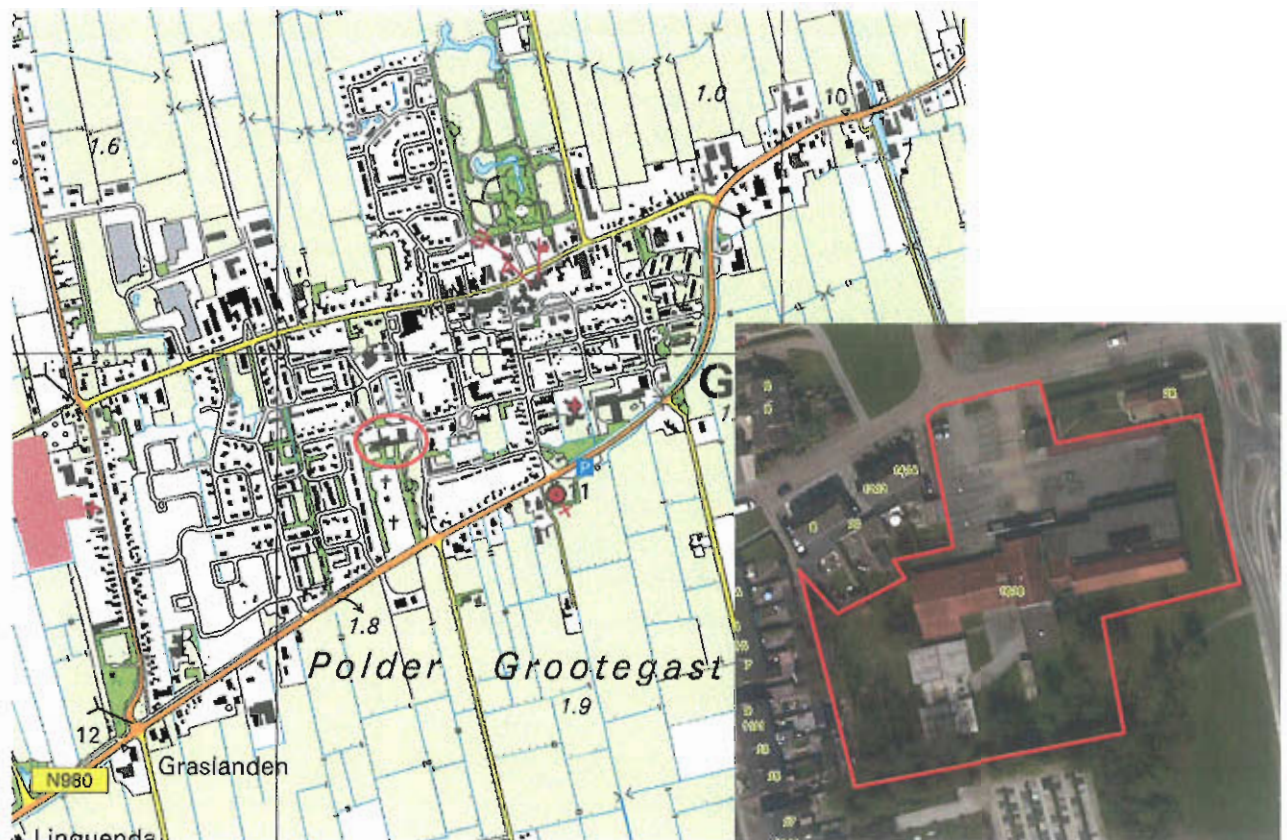

RSG De Borgen, Woldborg te Grootegast, gemeente Grootegast

Een Archeologisch Bureauonderzoek

Planvoornemen

In opdracht van Buro Vijn, vertegenwoordigd door dhr. T. Hoekstra, is een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor de locatie van rijksscholengemeenschap De Borgen, locatie Woldborg op de hoek van de Kersenlaan en G.P. Beukemalaan te Grootegast (zie figuur 1). Aanleiding voor het onderzoek is het uitbreiden van de school met ongeveer 820 m². Hiertoe wordt het bestemmingsplan aangepast voor het gehele schoolterrein. Het gehele schoolterrein wordt hier verder aangeduid als plangebied.

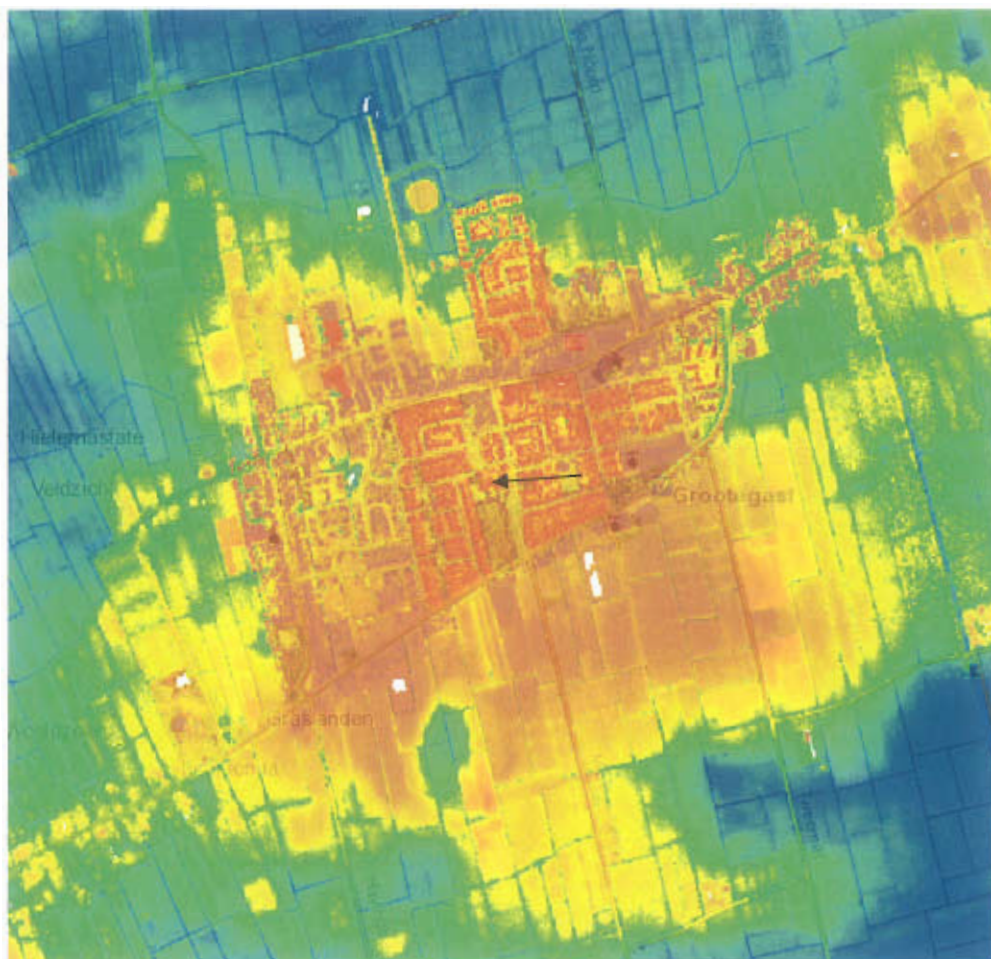
Figuur 1: RSG De Borgen, locatie Woldborg (Topografische Atlas Groningen): het plangebied is rood omlijnd. In de inzet rechtsonder een recente luchtfoto van het plangebied en directe omgeving.

Informatie

Het plangebied ligt in de bebouwde kom van Grootegast. Grootegast ligt in de streek Langewold in het zuidelijk Westerkwartier. Het gebied wordt gekenmerkt door oost-west georiënteerde glaciale ruggen, gescheiden door langgerekte laagtes waarin riviertjes zijn ontstaan (zie bijvoorbeeld: Schroor & Meijering, 2007). De wegen en dorpen volgen de oriëntatie van de ruggen ofwel gasten.

Op de fysisch geografische kaart van de provincie Groningen is het plangebied benoemd als bebouwd gebied (zie bijlage: Uitsnede fysisch geografische kaart). Grootegast ligt op een glaciale rug met dekzand, met glaciaal materiaal (keileem) binnen 120 cm onder maaiveld (code Gr1g). Op het Actueel Hoogtebestand Nederland is duidelijk te zien dat Grootegast op een hogere rug ligt (zie figuur 2). Op de bodemkaart is het plangebied grotendeels aangegeven als bebouwd gebied (zie bijlage: Kaart archeologie). De bodemkaart geeft aan dat in de westelijke strook van het plangebied hoge zwarte enkeerdgronden bestaande uit lemig fijn zand aanwezig zijn (code zEZ23). Enkeerdgronden duiden op de aanwezigheid van een esdek van meer dan 50 cm dikte. Het esdek is hier in de middeleeuwen ontstaan als gevolg van plaggenbemesting en bezandingen.

Figuur 2: Hoogteverschillen in en rondom Grootegast (www.ahn.nl). Het plangebied is aangegeven met een pijl.

De zandgronden van Langewold boden in de steentijd goede bewoningsmogelijkheden. Bewoningsresten uit de prehistorie (met name de steentijd) bevinden zich vooral op de droge, hoger gelegen dekzanden. Sporen uit de steentijd bevinden zich in de top van de pleistocene zandgronden. Wanneer een esdek aanwezig is, is de top van de pleistocene ondergrond doorgaans niet meer volledig intact, doordat men destijds plaggen met de bovenste lagen van de zandgrond vermengd heeft. Bewoningssporen uit de steentijd die zich in de top van het dekzand bevinden, kunnen daardoor gedeeltelijk verstoord zijn. Echter door de aanwezigheid van een esdek zijn archeologische resten wel beschermd gebleven tegen aantasting door latere bodemingrepen. Onder esdekken worden vaak resten van oudere nederzettingen aangetroffen.

Vernatting en veengroei moeten aan het einde van de bronstijd, maar mogelijk zelfs al eerder, bewoning in het plangebied (en wijde omgeving) onmogelijk hebben gemaakt. Ook de hogere delen van de pleistocene ruggen raakten op den duur met veen overgroeid. In de loop van de middeleeuwen werd een begin gemaakt met de ontginning van venen. Bewoningssporen uit de periode late bronstijd tot in de vroege middeleeuwen (tot de 10de eeuw) zullen niet in het plangebied aanwezig zijn.

Het plangebied is niet geregistreerd op de Archeologische Monumentenkaart (AMK; zie bijlage: Kaart archeologie). Ook zijn uit het plangebied geen archeologische waarnemingen bekend (geen vondsten geregistreerd in de archeologische database ARCHIS). Het dichtstbijzijnde AMK-terrein ligt ongeveer 230 m ten zuidoosten van het plangebied. Het betreft de omgeving van de kerk aan de Bovenweg (AMK-terrein 15231). Aan de noordoostzijde van Grootegast ligt het terrein van de voormalige Feringaborg uit de 17de eeuw (AMK-terrein 5363). Op het terrein zijn funderingsresten aangetroffen (waarneming 300454; de waarneming is weergegeven op de verkeerde locatie). Aan de Hoofdstraat, ten noorden van het plangebied, is kogelpotaardewerk uit de 12de-14de eeuw aangetroffen (waarneming 238189). In de omgeving van Grootegast zijn meerdere prehistorische vondsten gedaan. Het betreft drie vindplaatsen van mesolithisch vuursteen (waarnemingen 40114, 40117 & 40118) en een stenen hamer (waarneming 300453) en bijl (waarneming 238514) zonder nadere datering.

Op het kadastrale minuutplan (gemeente Grootegast, sectie D1) uit het begin van de 19de eeuw (gekarteerd tussen 1811 en 1832) is te zien dat Grootegast, met name langs de Hoofdstraat, is ontstaan uit een lint van boerderijen. Zowel aan de Bovenweg als aan de splitsing van de Hoofdstraat met de Hoflaan heeft zich een dorpskern ontwikkeld (zie bijlage: Kadastrale minuut). Het plangebied sluit aan op de tuinen en erven van een omgrachte boerderij en enkele woningen in het bewoningslint. Het grootste deel van het plangebied was in gebruik als weiland en bouwland (zie watwaswaar.nl & hisgis.nl). In het midden van de 19de eeuw, op topografische militaire kaarten uit 1853 en 1864, lijkt de situatie in het plangebied onveranderd ten opzichte van die weergegeven op de kadastrale minuut (zie watwaswaar.nl & hisgis.nl). Op de Bonnekaart uit het begin van de 20ste eeuw is aangegeven dat de percelen van elkaar gescheiden zijn door boomwallen, het plangebied is nog in gebruik als bouwland en weiland. Ten zuiden van het plangebied is dan een klein kerkhof aanwezig (zie bijlage: Projectie van de huidige situatie op de Bonnekaart). Op de topografische kaart van 1953 is in het plangebied een gebouw aanwezig dat sindsdien is uitgebreid (zie watwaswaar.nl en figuur 1).

Overweging en advies

Het plangebied ligt op een glaciale rug met dekzand waarop gedeeltelijk een esdek aanwezig is. Het plangebied ligt dichtbij het oude bewoningslint van Grootegast. In het plangebied bestaat dan ook kans op het aantreffen van archeologische resten van bewoning uit de steentijd en de middeleeuwen.

Sinds het midden van de 20ste eeuw zijn grote delen van het plangebied bebouwd geraakt. Door de diverse bouwwerkzaamheden zullen mogelijk aanwezige archeologische resten in het plangebied grotendeels zijn verstoord. Vervolgonderzoek is daardoor niet nodig op deze locatie. Mochten tijdens bodemwerkzaamheden onverhoopt toch archeologische resten worden aangetroffen dan geldt krachtens de Monumentenwet (1988) een meldingsplicht. Vondsten dienen zo spoedig mogelijk te worden gemeld bij het bevoegd gezag (de gemeente Grootegast) en bij Libau.

Bijlagen:

- Uitsnede fysisch geografische kaart;
- Kaart archeologie;
- Kadastrale minuut;
- Projectie van de huidige situatie op de Bonnekaart.

Geraadpleegde literatuur, bronnen en kaarten

Actueel Hoogtebestand Nederland (www.ahn.nl).

ANWB, 2004. *Topografische atlas Groningen 1:25.000*. ANWB bv, Den Haag.

Archeologische Monumentenkaart (AMK) van de provincie Groningen.

Archeologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Brood, P., A.H. Huussen & J. van der Kooi, 1999. *Nieuwe Groninger Encyclopedie*. REGIO-Projekt Uitgevers, Groningen.

Grote Historische topografische Atlas Groningen ± 1900 – 1930, schaal 1: 25000. Uitgeverij Nieuwland, 2006. Tilburg.

Grote Historische Atlas van Nederland, 1: 50000. Deel 2: Noord-Nederland 1851 – 1855. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990. Groningen.

Historisch Geografisch Informatiesysteem (www.hisgis.nl).

Minuutplans uit het begin van de negentiende eeuw en overige historische kaarten (www.watwaswaar.nl).

Schroor, M. 1996. *De Atlas der Provincielanden van Groningen (1722-1736)*. REGIO-Projekt Uitgevers / Rijksarchief Groningen.

Schroor, M. 1997. *De Atlas der Stadslanden van Groningen (1724-1729)*. REGIO-Projekt Uitgevers / Rijksarchief Groningen.

Schroor, M & J. Meijering, 2007. *Golden Raand, Landschappen van Groningen*. In Boekvorm Uitgevers, Assen.

Snijders, F.L., 1985. *Fysische geografie in de provincie Groningen*. Milieu- en landschapsonderzoek Provinciaal Planologische Dienst. Groningen.

Stiboka, 1981. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000*. Stiboka Wageningen.

Archeologische periodes

paleolithicum	tot 8800 v.Chr.
paleolithicum vroeg	tot 300000 C14
paleolithicum midden	300000 - 35000 C14
paleolithicum laat	35000 C14 - 8800 v.Chr.
paleolithicum laat A	35000 - 18000 C14
paleolithicum laat B	18000 C14 - 8800 v.Chr.
mesolithicum	8800 - 4900 v.Chr.
mesolithicum vroeg	8800 - 7100 v.Chr.
mesolithicum midden	7100 - 6450 v.Chr.
mesolithicum laat	6450 - 4900 v.Chr.
neolithicum	5300 - 2000 v.Chr.
neolithicum vroeg	5300 - 4200 v.Chr.
neolithicum vroeg A	5300 - 4900 v.Chr.
neolithicum vroeg B	4900 - 4200 v.Chr.
neolithicum midden	4200 - 2850 v.Chr.
neolithicum midden A	4200 - 3400 v.Chr.
neolithicum midden B	3400 - 2850 v.Chr.
neolithicum laat	2850 - 2000 v.Chr.
neolithicum laat A	2850 - 2450 v.Chr.
neolithicum laat B	2450 - 2000 v.Chr.
bronstijd	2000 - 800 v.Chr.
bronstijd vroeg	2000 - 1800 v.Chr.
bronstijd midden	1800 - 1100 v.Chr.
bronstijd midden A	1800 - 1500 v.Chr.
bronstijd midden B	1500 - 1100 v.Chr.
bronstijd laat	1100 - 800 v.Chr.
ijzertijd	800 - 12 v.Chr.
ijzertijd vroeg	800 - 500 v.Chr.
ijzertijd midden	500 - 250 v.Chr.
ijzertijd laat	250 - 12 v.Chr.
Romeinse tijd	12 v.Chr. - 450 n.Chr.
Romeinse tijd vroeg	12 v.Chr. - 70 n.Chr.
Romeinse tijd vroeg A	12 v.Chr. - 25 n.Chr.
Romeinse tijd vroeg B	25 - 70 n.Chr.
Romeinse tijd midden	70 - 270 n.Chr.
Romeinse tijd midden A	70 - 150 n.Chr.
Romeinse tijd midden B	150 - 270 n.Chr.
Romeinse tijd laat	270 - 450 n.Chr.
Romeinse tijd laat A	270 - 350 n.Chr.
Romeinse tijd laat B	350 - 450 n.Chr.
middeleeuwen	450 - 1500 n.Chr.
middeleeuwen vroeg	450 - 1050 n.Chr.
middeleeuwen vroeg A	450 - 525 n.Chr.
middeleeuwen vroeg B	525 - 725 n.Chr.
middeleeuwen vroeg C	725 - 900 n.Chr.
middeleeuwen vroeg D	900 - 1050 n.Chr.
middeleeuwen laat	1050 - 1500 n.Chr.
middeleeuwen laat A	1050 - 1250 n.Chr.
middeleeuwen laat B	1250 - 1500 n.Chr.
nieuwe tijd	1500 - heden
nieuwe tijd A	1500 - 1650 n.Chr.
nieuwe tijd B	1650 - 1850 n.Chr.
nieuwe tijd C	1850 - heden

Kaart archeologie RSG De Borgen, Woldborg te Grootegast (gemeente Grootegast)

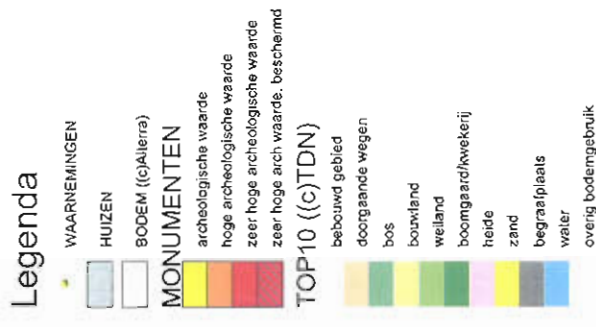
Combinatiekaart van AMK, bodenkaart en Archis

215882 / 582217

213005 / 579340

08-11-2011

Archis2

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Provinciale Dienst voor het Cultureel Erfgoed

Kadastrale minuut RSG De Borgen, Woldborg te Grootegast
Het plangebied ligt binnen de rode omlijning

Projectie van de huidige situatie op de Bonnekaart: RSG De Borgen, Woldborg te Grootegast

